

EDUCAȚIA CREȘTINĂ ÎN RAPORTUL DINTRE FAMILIA TRADIȚIONALĂ ȘI FAMILIA „MODERNĂ”

Alin-Vasile Goga*

Abstract: *Christian education in the relation between traditional family and “modern” family. A traditional family is a family structure that consists of a man, woman, and one or more of their biological or adopted children. In most traditional families, the man and woman are husband and wife¹. This article speaks about the traditional and christian family and presents the way in which this kind of family can be modern too as long as Jesus Christ is the „head” of the family. The family has undergone secularization in modernity, and now it suffers all the consequences of this destroying trend.*

Keywords: *christian education, traditional family, modern family, secularization, freedom, the institution of family, Church and family.*

Introducere

Vădit sau nu, lumea contemporană se află într-un veșnic război, fie că vorbim despre conflicte armate cauzate de anumite grupări separatiste, ideologice și religioase, fie că vorbim despre „lupta cea dintre noi”. Filosofia prezentului se reduce la un singur cuvânt: *nimic*. Beneficiem de accesul la o sumedenie de informații și, totuși, beneficiem de nimic. Din fragedă pruncie se încearcă a ni se induce ideea că suntem nimic, după aceea suntem educați în instituții de învățământ care ne învață că provenim din nimic și ne amăgesc să credem că tot spre nimic ne vom îndrepta în momentul în care murim. Referitor la acest fapt, scriitorul rus F.M. Dostoievski a zis: „Dacă nu există credința în nemurirea sufletului, atunci orice lucru e

* PhD Candidate, Faculty of Orthodox Theology, at ”1 Decembrie 1918” University, Alba-Iulia, Romania.

¹ <http://study.com/academy/lesson/traditional-family-definition-lesson-quiz.html> (accesat în data de 2 februarie 2016).

permis”². Această permisivitate adesea duce la ideea că totul este relativ, se poate negocia, că adevăratele valori morale sunt de domeniul trecutului sau le aparțin doar „câtorva băbuțe care mai calcă pragul bisericilor”.

Încă din momentul în care se naște din pântecul matern, pruncul începe să plângă, însă aceste lacrimi continuă să curgă în mod neconținut și din ochii generației de tineri din zilele noastre. Fiecare lacrimă spune ceva, fiind mărturia urmărilor decăderii umane. Acest plâns este direct proporțional cu înaintarea în vârstă, adică omul cu cât îmbătrânește, cu atât plânge mai mult. Generația tânără, care, dat fiind contextul politic internațional actual, ar putea fi ultima, este închistată în acest plâns, întrucât ea realizează tot mai mult (sau nu) faptul că distrugerea iminentă și zilnică a acestei lumi duce spre un sfârșit, iar singurul Care șterge toate lacrimile la finele acestui drum este Dumnezeu. Din păcate, au fost învățați cu ardoare că Dumnezeu este „relativ”, nicidecum Adevăr. Nihilismul sau credința că „nu există adevăr” stă la baza decăderii lumii noastre, fiind o strategie filosofică de luptă care a biruit libertatea de gândire a omului³.

În această parte a lucrării doresc să mă opresc puțin asupra semanticii formulărilor. Deși la prima vedere totul poate fi constituit sub forma unei discrepante „ideologice” familiale, în fond, totul este un paradox și intervine întrebarea: „oare, familia tradițională creștină, nu este (și ea) modernă?” Este, întrucât e constituită în baza învățăturilor scripturistice pentru că Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este același (Ev. 13, 8). Ba chiar este mai modernă decât cea „modernă”.

Voi încerca, în cele ce urmează, să demonstrez complementaritatea ideilor de „familie tradițională” și familie „modernă”. Unitatea se poate realiza doar în cazul în care aplicăm

² F.M. Dostoievski, *Frații Karamazov*, București, Victoria, 1993, p. 139.

³ ***, *Tinerii vremurilor de pe urmă. Ultima și adevărata răzvrățire*, București, Editura Sophia, 2008, p. 13.

terminația „creștină” pentru ambele variante. Termenul „creștin” este cheia unității sau dezbinării temelor.

Aplicabilitatea acestui termen trebuie lucrată încă din stadiul incipient al formării ca „om”. Nouă, celor maturi, Dumnezeu ne dă îndemnul prin Înțeleptul Solomon: *Deprinde pe tânăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă; chiar când va îmbătrâni, nu se va abate de la ea* (Pilde 22, 6). Din păcate, nici noi nu avem o purtare corespunzătoare, și atunci cum îi vom învăța pe alții? Tinerii vor modele și noi nu le oferim. În Predica de pe Munte, Domnul spune: *Cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema în împărăția Cerurilor!* (Matei 5, 19). Așadar, întâi trebuie să faci, apoi să înveți! Că noi, cei maturi, ne jucăm cu destinul nostru, este o realitate care nu mai necesită comentarii; dar, din nefericire, nu ne îngrijim nici de viața sufletească și trupească a celor ce ne calcă urmele.

Familia este o necesitate imperioasă încă din stadiul protopărinților noștri⁴, continuând în Antichitate, Evul Mediu, Modernism și contemporaneitate. În scrierile vetero-testamentare se pot regăsi o serie de prescripte ale Legii iudaice în ceea ce privește relația de cuplu, în ideea normală și firească (!) în care două persoane de sex opus se căsătoresc. Astfel, cei doi se intermodelează, evoluează relațional unul alături de celălalt, se dezvoltă din punct de vedere conjugal, psihic, fiziologic, social, economic și nu în ultimul rând, spiritual. La baza acestei „evoluții în cadrul speciei” stă, bineînțeles, comunicarea. În măsura în care comunicarea capătă diferite accente, tot așa, relația conjugală se poate constitui sau se poate denatura și, deci, distruge.

Este cert faptul că societatea a evoluat, nevoile ei au căpătat alte standarde. Era de înțeles faptul că și familia, ca instituție, va evolua. Un factor determinant al istoriei este redat de libertatea omului, însă această libertate stabilește evoluția sau involuția, ori evoluția și involuția familiei și a coeziunii dintre membri.

În întemeierea unei familii un aspect este foarte important, și anume libertatea de a alege. În această direcție, Clement Alexandrinul

⁴ Facere 1, 28: „Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți!”

subliniază faptul că legătura dintre bărbat și femeie trebuie să se bazeze pe iubire și pe egalitate: ... *iar femeia trebuie să fie în totul asemenea cu bărbatul; să-și iubească bărbatul, nu de silă și de nevoie*⁵.

În paginile lucrării voi prezenta o serie de aspecte ale familiei, încercând să abordez tema din mai multe puncte de vedere, nu doar teologic. Cu siguranță, vor fi formulate concluziile necesare și aferente pentru stabilirea gradului de evoluție sau involuție a instituției familiei.

2. Familia tradițională

Cu siguranță, mulți dintre dumneavoastră, în copilărie, ați auzit sugestii, învățături și îndemnuri de genul: „Tu, când crești mare, așa să faci sau nu fă așa...!” sau expresii ca: „Tu, când te însori, ai grijă să...!”. Da, sunt vorbele părinților noștri și poate că această introducere în capitol ar putea fi pusă într-o lumină patetică, însă eu, personal, nu o consider așa, întrucât doresc ca experiența mea dobândită până acum să o transpun, pe cât posibil, în aceste rânduri, iar luând în considerare vorbele părinților este o dovadă de respect și recunoștință pentru truda lor. Este totuși o poziție relativă. Învățăturile dobândite constituie reflecția dragostei între membrii familiei, pentru că din dragoste poate izvorî o bună creștere și respect. Din punct de vedere teologic, familia este constituită după modelul Sfintei Treimi. Familia este precum un echilibru geometric care nu poate fi realizat, nu e stabil decât prin trei puncte de sprijin, iar relația dintre ele o constituie iubirea. Iubirea într-o singură persoană este egoistă, iubirea între două persoane nu este egoistă,

⁵ *Stromata a II-a*, cap. XXIII, 137. 4, în vol. „Clement Alexandrinul, *Scrieri*, Partea a doua”, traducere, cuvânt înainte, note și indici de Dumitru Fecioru, col. „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 5, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B. O. R., 1982, p. 182, apud. Conf. univ. dr. Marius Telea, *Drepturile femeii și condiția copilului în lumea romano-bizantină după mărturiile patristice: între pater familias și iubirea creștină*, în în „Familie, Filantropie și Etică socială”, Vol. 1, din cadrul Simpozionului Teologic Internațional, Ed. a X-a, 6-8 mai 2011, p. 121-122.

însă este închisă și deci, subiectivă. Numai prin a treia persoană, iubirea celor doi se deschide și se obiectivează. Trebuie înțeles aici un sens aparte al formulării, nu după preceptele noilor mișcări contemporane occidentale și nu numai, trebuie înțeles principiul celei de-a treia persoană ca fiind un copil și nu altceva.

Familia a căpătat mai multe atribute, s-a ghidat după o serie de virtuți sau vicii de-a lungul istoriei, transmițând aceste valori în mod ereditar.

Într-o „expunere istorică a ideilor despre căsătorie” la filosofii antici, Clement Alexandrinul scria că „...Platon orânduiește căsătoria între bunurile din afară; ea asigură nemurirea neamului nostru, ...Democrit respinge căsătoria din pricină că aduce cu ea multe neplăceri și distracții, care te depărtează de la treburile de neapărată trebuință... Se rânduiește alături de el și Epicur, și toți cei care pun binele în plăcere, în liniște neîntreruptă și în lipsa durerii. După filosofii stoici, căsătoria și nașterea de copii sunt un lucru indiferent; după filosofii peripateticieni⁶, căsătoria este un bine. Pe scurt – scria Clement Alexandrinul – toți aceștia... au fost robii plăcerilor, unii folosindu-se de concubine, alții de curtezane, iar cei mai mulți de băieți”⁷.

Se poate observa foarte clar aici caracterul contradictoriu al formulărilor referitoare la comunitatea familială. Întotdeauna, există un susținător al unui anumit punct de vedere, însă mânat de o oarecare patimă. Rezultatul poate fi observat în modul său de gândire.

Dacă la babilonieni și asirieni predominau practicile erotice, iar femeia avea un rol mai mult de satisfacere a plăcerii carnale, se poate vorbi oare, în mod propriu-zis de familie, ori se poate doar pomeni despre „familie”?

⁶ Intelectuali cărora le place să discute plimbându-se.

⁷ Clement Alexandrinul, *Scrieri, partea a II-a. Stromatele*, II, 138, 2-6, traducere de Dumitru Fecioru, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (în continuare, PSB), vol. 5, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (în continuare IBMBOR), 1983, p. 182; cf. *Ibidem*.

La vechii egipteni familia era constituită pe principii sănătoase pentru acele timpuri, totuși, într-o lume în care femeia era vândută și cumpărată ca sclav, iubirea dintre bărbat și femeie, respectiv dintre soț și soție, era viciată⁸. Un aspect al îmbunătățirii vieții familiei și bazelor acesteia îl constituie regula monogamiei.

Familia greacă era, la începuturi, condusă despotice de șeful ei. Tatăl avea drept nelimitat, de viață și de moarte, asupra fiilor lui, chiar când copilul era nevinovat.

Demostene a surprins foarte bine soarta femeii, care, într-o bună zi, urma să devină și soție: „Avem curtezanee pentru voluptățile sufletului; femeile publice pentru îndestularea simțurilor și femeile legitime pentru a ne da copii și a păzi casele”⁹.

Dreptul roman și-a adus aportul la coagularea mediului familial. Regulamentul civil capătă un caracter nou și aduce inovații în sânul familiei, anume înfierea și adopțiunea¹⁰.

În mediul iudaic, baremurile de constituire a unei familii încep să se normalizeze. Prin cuvintele lui Dumnezeu: „de aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi amândoi un trup...” (Fac. 2, 24), se afirmă însuși principiul unității monogamice a familiei¹¹.

În perioada novo-testamentară, familia și în special, unirea dintre bărbat și femeie este ridicată la rang de Taină și este binecuvântată de Dumnezeu la Nunta din Cana Galileii.

Este de acum o familie care se bazează pe iubire, nu pe erotism: „Așadar, bărbații sunt datori să-și iubească femeile ca pe înseși trupurile lor. Cel ce-și iubește femeia, pe sine se iubește. Căci nimeni vreodată nu și-a urât trupul său, ci fiecare îl hrănește și îl încălzește, precum și Hristos Biserica, pentru că suntem mădulare ale

⁸ Simion Todoran, *Familia în lumina Noului Testament*, în „Familie, Filantropie și Etică socială”, Vol. 1, din cadrul Simpozionului Teologic Internațional, Ed. a X-a, 6-8 mai 2011, p. 8-9.

⁹ Gheorghe Perva, *Femeia în lumina creștinismului*, Arad, Editura Diecezană, 1940, p. 6.

¹⁰ Simion Todoran, *op. cit.*, p. 13.

¹¹ *Ibidem*, p. 15.

trupului Lui, din carnea Lui și din oasele Lui. De aceea, va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va alipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup. Taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos și în Biserică. Astfel și voi, fiecare așa să-și iubească femeia ca pe sine însuși; iar femeia să se teamă de bărbat” (Efeseni 5, 28-33). Partea finală a mesajului paulin din Epistola către Efeseni cuprinde o dezvoltare a ideilor exprimate anterior. Bărbații sunt îndemnați să își iubească soția precum își iubesc trupurile. De ce tocmai această comparație? Pentru că soții reprezintă împreună un trup, iar bărbatul este capul acestui trup. O altă interpretare ar fi aceea că iubirea noastră trebuie să depășească orice instinct de conservare și să se dăruiască deplin soțiilor, astfel încât nici o piedică să nu existe în calea realizării sale. Taina Cununiei, observă Sfântul Apostol Pavel, este una mare, dar întru Hristos și în Biserică. Aici ni se atrage atenția că nu orice fel de iubire jertfelnică poate fi considerată taină desăvârșită, ci doar cea realizată întru Hristos spre mântuire și prin binecuvântarea oferită de Biserică. Fraza finală a fragmentului citat trebuie interpretată prin optica din paragraful anterior. Bărbații trebuie să își iubească femeile așa cum se iubesc pe sine. Tăria egoismului trebuie să fie covârșită de intensitatea iubirii, astfel încât să nu ne temem de nimic în vederea apărării și protejării soției. Femeia este îndemnată să se teamă de bărbat, dar putem oare să vorbim aici de o teamă ancestrală de un fel de stăpân care se comportă agresiv și se consideră centrul universului? Nicidecum. Esența acestei fraze poate fi extrasă printr-o comparație potrivită. Cum ne temem de Dumnezeu? Ca de un Stăpân barbar și insolent Care Se arată plin de asprime în fața celui mai mic păcat al nostru? În nici un caz. Dumnezeu este asemenea unui Părinte iubitor de fii și atunci când spunem că ne temem de El, ne temem de fapt să nu-L rănim și să Îl facem să sufere din pricina fărădelegilor noastre. Așadar, femeia se poate teme doar să nu-l piardă pe bărbat, să nu piardă iubirea și respectul său, dar doar atunci când el se dovedește

capabil să o iubească la intensitate maximă, și nu ca pe un obiect, așa cum se întâmplă atât de des¹².

Pe plan educațional și formator, în general, familia reprezintă cea mai importantă comunitate. Pentru că principiul de viață îl constituie iubirea, mai precis comuniunea de viață și de iubire, din ea izvorăște o deosebită forță pedagogică, de formare a personalității, sub toate aspectele. Astfel, familia este mediul spiritual în care copilul, tânărul vlăstar urmează să-și contureze personalitatea morală. În organizarea sa proprie și specific creștină, ea oferă garanția de moralitate. Ea este un oficiu înalt al respectului, al demnității, al libertății intelectuale, al seninătății. Doar mediul familial oferă siguranță, liniște, afecțiune, seninătate, care aduc o atmosferă prielnică pentru o dezvoltare normală și echilibrată a tuturor membrilor ei. Ea este prima instituție de educație morală și pentru prima copilărie este mediul educativ moral prin excelență¹³. Familia este „o pepinieră de virtuți și o nesecată sursă de întărire morală”¹⁴.

Între părinți și copii are loc un permanent schimb de valori, o dăruire reciprocă de valori morale.

De asemenea nu trebuie să uităm că într-o familie și frații se educă reciproc. Cei mari sunt primele modele de viață morală alături de părinți pentru frații cei mici. Deși există o diferență de vârstă, sex sau temperament, frații alcătuiesc laolaltă o comunitate vie, dinamică, în care virtuțile creștine și comportamentul bun se transmit reciproc¹⁵.

Arhimandritul Vasilios Bacoianis, în cartea „Căsătoria”, afirmă următorul lucru: În vechime se spunea despre tânărul

¹² Adrian Agachi, *Taina Cununiei în Epistola către Efeseni: „Taina aceasta mare este”*, în Ziarul Lumina, Ediția din data de 13 septembrie 2011.

¹³ Gavril Trifa, *Familia creștină – comuniune în iubire și responsabilitate*, în „Familie, Filantropie și Etică socială”, Vol. 1, din cadrul Simpozionului Teologic Internațional, Alba Iulia, Ed. a X-a, 6-8 mai 2011, p. 218-219.

¹⁴ *Teologie Morală Ortodoxă*, vol. II, București, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1980, p. 291.

¹⁵ Gavril Trifa, *op. cit.*, p. 220.

necăsătorit că este „liber”. Aceasta înseamnă că din momentul în care acesta vine la „comuniunea nunții” încetează să fie liber și este legat de celălalt. Ei s-au legat la același jug, ca să are împreună ogorul vieții lor celei noi.

Și, dacă unul vrea să meargă în dreapta și celălalt în stânga, nu se ară ogorul. Amândoi sunt datori să urmeze aceeași linie dreaptă. Și, ca să se întâmple aceasta, ar trebui să aibă un îndrumător, căruia să-i arate încredere oarbă. Și cine va fi acest îndrumător? Ei înșiși? Dar unul spune într-un fel, celălalt în alt fel! Prin urmare unul va vi îndrumătorul lor: Legea lui Hristos¹⁶. Contemporaneitatea oferă, mai ales, printr-o invazie a non-valorilor pe cale multimedia, alți îndrumători. Este mult mai ușor pentru tânărul din zilele noastre să își găsească „idoli” după scăpările, patimile și metehnele lor.

Soții ar trebui să înțeleagă că, din momentul în care au ales viața conjugală, nu mai sunt doi oameni, nici unul singur, ci doi oameni care au devenit unul: *și vor fi cei doi un trup* (Fac. 2, 24). Și așa trebuie să lucreze. De pildă, soția nu poate să spună: „Eu voi merge acolo și acolo, pentru că așa îmi place”, ci „noi vom merge”, pentru că, vă repet, nu mai este liberă, nu este necăsătorită, nici văduvă, ci are bărbat.

Același lucru este valabil și în privința banilor, a casei, a averii. În căsătorie nu există: „casa mea, banii mei” etc., ci „casa noastră, banii noștri”. Sfântul Ioan Gură de Aur scrie:

„Probabil că vreodată soția îți va spune: niciodată până acum n-am cheltuit din ale tale, ci le am pe ale mele, pe care mi le-au dat părinții mei. Și atunci spune-i: ce zici, nevastă? Ce cuvânt poate fi mai rău decât acesta? Nu mai ai propriul tău trup, și ai banii tăi? După nuntă nu mai suntem două trupuri, ci unul. Toate sunt ale tale, și eu sunt al tău, soția mea! Aceasta mă sfătuiește Sfântul Apostol Pavel, când spune că bărbatul nu este stăpân pe trupul lui, ci femeia! Și dacă eu n-am stăpânire asupra trupului meu, ci tu, cu atât mai mult sunt ai tăi și

¹⁶ Vasilios Bacoianis, *Căsătoria*, Traducere din limba greacă de Pr. Victor Manolache, București, Editura de suflet, 2010, p. 51-52.

banii.” (Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia 20 la Epitola către Efeseni*)¹⁷.

3. De la familia tradițională la familia „modernă”

3.1 Europa seculară și instituția familiei

În societatea europeană de astăzi există trei mari tendințe:

a) dezvoltarea drepturilor (sociale, civile, politice, economice). Aceasta privilegiază mai ales individul (sau adunările de indivizi) pe când familia este din ce în ce mai puțin recunoscută. Se vorbește tot mai mult despre responsabilitățile indivizilor în familie, dar nu de cele ale familiei ca atare. Dreptul pozitiv nu mai folosește noțiunea de responsabilitate a familiei, fapt ce merge mână în mână cu pierderea personalității juridice a familiei și, prin urmare, cu diminuarea rolului său social;

b) familia este considerată locul unor simple legături private (privacy) și, deci, echivalată cu o alegere oarecare, ce are la bază gusturi comune, opțiuni, aranjamente în funcție de interese private (fără o responsabilitate publică);

c) conceptul de familie este din ce în ce mai nedeterminat și tinde să coincidă cu simpla coabitare sau cu „familia din registrul de evidență a populației (household)”. Recomandările comunitare, dar și legislațiile naționale fac concesii din ce în ce mai largi în a recunoaște beneficii uniunilor liber consimțite. Chiar dacă acestea rămân, formal, distincte de familie și de drepturile sale, acestor moduri de agregare, asociere li se dă o legitimare, iar în ochii opiniei publice se prezintă ca o alternativă a familiei.

Nu putem însă nega faptul că legislația europeană dă prioritate relației dintre părinți și copii, și că are o grijă pentru bunăstarea cuplurilor. În realitate, UE nu a înlocuit familia cu o altă formă socială și juridică echivalentă. În plus, situațiile sunt destul de diferite de la o țară la alta. Putem afirma, în schimb, că UE tinde să acorde o importanță din ce în ce mai mică familiei ca subiect social

¹⁷ *Ibidem*, p. 53-54.

specific și esențial pentru viața publică. În joc este legătura familială ca relație de deplină reciprocitate între un bărbat și o femeie și între generațiile conexe. Asistăm la o slăbire a familiei, a importanței acesteia¹⁸.

3.2 Viziune asupra familiei „moderne” în România

Dacă în urmă cu 63 de ani, la 10 decembrie anul 1948, se statua în Declarația fundamentală a drepturilor omului, art. 16, c. 3 ca „familia este nucleul natural și fundamental al societății și are dreptul de a fi protejată de societate și stat” se observă că politicile actuale sunt contrare acestei declarații. Prin metode de exacerbare și extrapolare a unor principii bine definite prin termeni consacrați s-a ajuns la inventarea de noi termeni, prinși într-un limbaj lipsit de consistență și axat doar pe satisfacția imediată și egoistă. În foarte multe studii de specialitate se recunoaște rolul de participant activ al familiei în cristalizarea economiei, valorilor și comportamentelor moderne. În același timp, aceste valori sunt scoase din mediul lor firesc – familia, și puse pe seama unor realizatori externi – sisteme, politici, necesități de multe ori inventate și incapabile să răspundă nevoilor concrete ale familiei. S-a ajuns astfel să se vorbească tot mai mult și total indefinit despre procesul de modernizare a „instituției” familiei. Este drept că, recunoscându-i-se, de-a lungul timpului, statutul de subiect social specific și esențial pentru viața publică, familia poate fi privită și ca „instituție”, dar, comparativ cu ceea ce înțelegem astăzi prin acest termen, este de preferat cel simplu, de biserică mică. Iar aceasta, deoarece atitudinea actuală este una și aceeași cu a tendințelor manifeste ale sistemelor, politicilor și necesităților imediate în care se întrevăd trei mari tendințe distructive pentru familie, și anume: cea privitoare la responsabilități, cea a delimitării și izolării familiei de societate și cea a alternativelor propuse să înlocuiască familia.

¹⁸ Emeric Korom, *Cum vede Europa familia, cum vede Biserica familia?* în „Familie, Filantropie și Etică socială”, Vol. 1, din cadrul Simpozionului Teologic Internațional, Alba Iulia, Ed. a X-a, 6-8 mai 2011, p. 427-428.

Conștiinți fiind că suntem responsabili mai întâi familiei și abia apoi societății, altfel spus, în raport cu responsabilitățile tradiționale ale părinților întreolaltă și față de copii, ale copiilor față de părinți, care formează coeziunea și comuniunea în familie și care sunt reduse uneori, tendențios, la unul de subordonare dictatorială, tiranică chiar, observăm că se vorbește tot mai mult despre responsabilitățile indivizilor, a persoanelor în familie.

Familia nu mai este împreună responsabilă pentru membrii săi, iar aceștia nu mai sunt datori întâi familiei în ce privește coresponsabilitatea, ci societății sau, mai precis, instituțiilor abilitate. Această tendință a condus în unele legislații de aiurea și conduce treptat, dacă se va merge pe acest șablon, spre pierderea personalității juridice a familiei, diminuându-se rolul său social. Astfel s-au diminuat și chiar pierdut legăturile intime din familie, legăturile cu cei din același neam (alternativa românească pentru clan, un cuvânt străin folosit frecvent în studiile de specialitate; de ce oare?!), legăturile cu cei din comunitate. Rolul soților se rezumă nu la o viață împreună, ci la rezolvarea separată a problemei fiecăruia în privința carierei. Carierismul clamat că o realitate de sine și perceput ca atare la nivel individual conduce la indiferență față de problemele familiei. Funcțiile tradiționale ale familiei: de creștere a copiilor și de îngrijire a bătrânilor sunt pe cale de dispariție. Ele sunt împărțite cu alte instituții sociale, total diferite de familie și de căldură acesteia. Socializarea se rezumă fie la întâlniri protocolare, fie la unele de descătușare a unor inhibări personale ca rezultat al însingurării. La modul acesta, familia devine doar un loc de refugiu afectiv-mizantropic ca reacție la stresul cotidian.

O altă direcție de diminuare a importanței și rolului familiei este cea a delimitării și izolării ei de societate. În tot mai multe lucrări de sociologie, psihologie, psihopedagogie etc., lucrări ce observă și notează tendințele actuale în e(in)voluția familiei, o consideră pe această drept locul unor simple legături și interese private. Nimic din ceea ce „produce, provoacă și generează” familia nu este absolut necesar societății în formă sa structural-instituțională. Ea este o desfășurare de trăiri și concepte cu valabilitate internă, care

nu produc efecte în afara arealului său. Ca un revers al acestei atitudini vedem cum pentru diverși indivizi, constituiți într-o uniune de interese, iar nu într-o unitate de comuniune, așa cum este familia, primul și ultimul scop este „să ne fie nouă bine”.

Bine știind că familia nu este locul unor simple legături și interese private, vom afirma și susține că o a treia direcție, la fel de păgubitoare, este aceea prin care familia este înțeleasă că o simplă coabitare, lăsându-se cale liberă concubinajului sau, cum se spune mai nou, uniunilor consensuale (contract care se încheie prin simplul acord de voință al părților). Drept urmare, se lasă a se înțelege că familia, redusă la cuplu, este o alegere oarecare, bazată pe așa-zisa „potrivire”: gusturi comune, opțiuni, aranjamente în funcție de interese private, fără angajamente sau responsabilitate publică. În sprijinul unei asemenea stări de lucruri sunt aduse motivații precum: lipsa veniturilor, a unei locuințe, a unei persoane protectoare sau chiar a atracției fizice. În felul acesta, problema „spinoasă” a divorțului dispare cu totul. Din cele de mai sus, se observă că locul familiei creștine (tradițională la noi) – comuniune de iubire – este luat de individualismul egocentric. Structura și funcțiile familiei în raport cu importanța sa socială sunt diminuate, total schimbate sau chiar pervertite. Toate aceste modificări s-au produs și se produc cu aportul major a ceea ce numim informație. Pentru că a pierdut exercițiul dialogului, accident care a avut loc încă din momentul căderii lui Adam, omul modern a devenit în egală măsură omul receptor și omul monologic. Își impropriază extrem de ușor atitudini induse, iar finalitatea eșuată nu este niciodată împărtășită. Adevărul este că nu poți împărtăși (oferi și dărui) ceea ce nu ai. Ca orice fals, este doar împrăștiată, răspândită. Cu alte cuvinte, Biserica Ortodoxă nu și-a schimbat și nu își va schimba vreodată viziunea asupra familiei, ce are drept temei iubirea Sfintei Treimi și icoana văzută Familia Sfântă, în care Fiul lui Dumnezeu a crescut „cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul la Dumnezeu și la oameni” (Luca, 2, 52). Fiindcă, după cum am spus și la începutul acestui material, rolul ei este acela de a susține și afirma valorile familiei și a întări poziția acesteia în societate. Familia este parte a întregului, trup din trupul

Bisericii. Dacă Regulă Mare a Bisericii este valabilă în egală măsură și pentru biserică mică, se aplică și reciprocă.

Concluzii

În conformitate cu cele prezentate, se pot trage următoarele concluzii:

Familia tradițională, deși bazată pe o serie de virtuți și valori morale, are, totuși, lacunele și defectele ei. Cea care păstrează încă acele valori este familia creștină. Pe aceasta o numesc tradițională, întrucât au existat, de-a lungul epocilor, familii în care normele morale de conviețuire au rămas în picioare și nu au fost alterate. S-ar putea pune întrebarea: „Dar ce? Familiile creștine nu au lacune, nu au stiluri de viață mai puțin morale?”. Au, însă pe acestea nu le mai putem numi creștine, acestea sunt familii secularizate, întrucât fiecare perioadă a istoriei în parte a avut doza sa de secularizare. Deși, făcând abstracție de stilul de viață creștin și de formulările teologice, observăm că, dacă vorbim despre familie din punct de vedere social, economic, politic, psihologic, întâlnim, la un anumit punct, idei deficitare și insuficiente, deoarece sunt științe laice.

În Epistola către Efeseni ne sunt prezentate normele după care o familie creștină se ghidează, norme care sunt actuale, pentru că „Taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos și în Biserică”. Atâta vreme cât Hristos este același ieri și azi și în veacul veacului, preceptele creștine referitoare la familie sunt „la modă”. Așa cum am arătat, poate exista o diferență între familia modernă și cea „modernă”. Nevoile unei familii se pot adapta exigențelor societății, chiar dacă nu trece prin filtrul secularizării. Familia „modernă” este invadată din toate părțile de modele noi morale, de noi mentalități, fie occidentale, fie orientale, astfel încât instituția și comuniunea familială este degradată, reformulată. Sistemele politice, bazele economice, multimedia generează „alte mode” și propun, pe lângă foarte puține modele benefice (dar și acestea, eclipsate), non-valori. Astfel, devin actuale alte practici decât iubirea, respectul, fidelitatea, înțelegerea, comunicarea etc.

Biserica Ortodoxă nu și-a schimbat și nu își va schimba vreodată viziunea asupra familiei, ce are drept temei iubirea Sfintei Treimi și icoana văzută Familia Sfântă, în care Fiul lui Dumnezeu a crescut „cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul la Dumnezeu și la oameni” (Luca 2, 52). Fiindcă, după cum am spus și la începutul acestui material, rolul ei este acela de a susține și afirma valorile familiei și a întări poziția acesteia în societate. Familia este parte a întregului, trup din trupul Bisericii. Dacă Regula Mare a Bisericii este valabilă în egală măsură și pentru biserica mică, se aplică și reciproc.

Bibliografie

Cărți

1. *Sfânta Scriptură*, București, IBMBOR, 2002.
2. ***, *Teologie Morală Ortodoxă*, vol. II, București, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1980.
3. ***, *Tinerii vremurilor de pe urmă. Ultima și adevărata răzvrătire*, Editura Sophia, București, 2008.
4. Bacoianis, Arhimandrit Vasilios, *Căsătoria*, Traducere din limba greacă de Pr. Victor Manolache, București, Editura de suflet, 2010.
5. Clement Alexandrinul, *Scrieri*, partea a II-a. *Stromatele*, II, 138, 2-6, traducere de Dumitru Fecioru, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (în continuare, PSB), vol. 5, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (în continuare IBMBOR), 1983.
6. Dostoievski, F.M., *Frații Karamazov*, Victoria, București, 1993.
7. Gheorghe Perva, *Femeia în lumina creștinismului*, Arad, Editura Diecezană, 1940.

Studii

1. Emeric Korom, *Cum vede Europa familia, cum vede Biserica familia?*, în „Familie, Filantropie și Etică socială”, Vol. 1, din cadrul Simpozionului Teologic Internațional, Ed. a X-a, 6-8 mai 2011.
2. Gavril Trifa, *Familia creștină – comuniune în iubire și responsabilitate*, în „Familie, Filantropie și Etică socială”, Vol. 1, din cadrul Simpozionului Teologic Internațional, Ed. a X-a, 6-8 mai 2011.

3. Telea, Marius, *Drepturile femeii și condiția copilului în lumea romano-bizantină după mărturiile patristice: între pater familias și iubirea creștină*, în „Familie, Filantropie și Etică socială”, Vol. 1, din cadrul Simpozionului Teologic Internațional, Ed. a X-a, 6-8 mai 2011.
4. Todoran, Simion, *Familia în lumina Noului Testament*, în „Familie, Filantropie și Etică socială”, Vol. 1, din cadrul Simpozionului Teologic Internațional, Ed. a X-a, 6-8 mai 2011.

Articole

1. Adrian Agachi, *Taina Cununiei în Epistola către Efeseni: „Taina aceasta mare este”*, în Ziarul Lumina, Ediția din data de 13 septembrie 2011.

Web:

1. <http://study.com/academy/lesson/traditional-family-definition-lesson-quiz.html> (accesat în data de 2 februarie 2016).